DOI: [10.32702/2307-2105-2021.5.82](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.82)

УДК 631.147.99

*М. Я. Височанська,
к. е. н., заступник директора з наукової роботи та інноваційного розвитку,
Інститут агроекології і природокористування НААН України
ORCID ID: 0000-0003-2116-9991*

*К. В. Дорожкіна,
аспірант відділу інституціонального забезпечення природокористування,
Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3132-998X*

СВІТОВЕ ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ПЕРСПЕКТИВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ДЛЯ УКРАЇНИ

*М. Vysochanska
PhD in Economics, Deputy director of scientific work and innovative development,
Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS
K. Dorozhkina
Postgraduate student of the Department of Institutional Support for Nature Management,
Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS, Kyiv, Ukraine*

WORLD ORGANIC PRODUCTION AND PROSPECTIVE ASPECTS OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT FOR UKRAINE

В статті розглянуто основні світові показники органічного виробництва, за даними 2019 року побудовано рейтинги країн світу за такими показниками як: площа органічних сільськогосподарських угідь, частка органічних площ в їх загальній кількості, кількість органічних виробників та роздрібні продажі органічної продукції, в яких виділено перші 10 країн-лідерів та присвоєно відповідне місце Україні.

За площею органічних сільськогосподарських угідь Україні належить двадцяте місце з показником 467'980 га. Відмічено, що держава має 4 регіони, де можливе вирощування екологічної продукції на рівні світових стандартів, що визначає резерви росту і дало б можливість посісти лідируючу позицію в міжнародному рейтингу. За часткою органічних площ в їх загальній кількості Україна розташована на сімдесят другій сходинці з показником 1 %. Доцільним заходом визначено посилення державної підтримки органічних виробників, оскільки наразі вона надається операторам у межах видатків на загальних підставах із усіма сільськогосподарськими товаровиробниками.

За кількістю органічних виробників Україні належить 92 позиція з показником 470 одиниць. Для збільшення показника необхідним заходом зазначається захист виробників шляхом мінімізації недобросовісного маркування, що передбачатиме підвищення мір покарання за відповідні порушення і введення більш жорстких штрафних санкцій, внаслідок чого створення спеціального фонду підтримки органічних виробників. Також для підвищення кількості виробників у органічній сфері виділено необхідність створення об'єднань

виробників і споживачів продукції для досягнення максимально ефективного функціонування перших і задоволення потреб других.

Розглянуто рейтинг країн за роздрібними продажами органічної продукції, згідно якого Україна посідає 38 місце з показником 36 млн €. Виділено заходи, які допоможуть збільшити вітчизняне споживання органічної продукції, до яких віднесено: проведення інформаційних акцій шляхом залучення всіх доступних ЗМІ – Інтернет, телебачення, радіо, преса для формування обізнаності населення у перевагах органічної продукції, ознайомлення з методами визначення достовірного та недобросовісного маркування продуктів; розширення каналів збуту продукції, зосереджуючи особливу увагу на неспеціалізованих магазинах і супермаркетах; активне залучення практики прямих продажів, що дозволить посилити довіру споживача, максимально зберігати свіжість продукції, а також зменшити впливи на навколишнє середовище шляхом скорочення перевезень; запровадження органічного меню в громадських їдальнях, що дасть можливість познайомитися з продукцією та розширити загальний попит на неї.

Визначено, що Україна посідає перше місце в Європі та друге місце в світі за обсягами експортованої до ЄС органічної продукції за підсумком 2019 року, їй належить 10 % від загального обсягу імпортованої в ЄС продукції. Серед основних експортованих культур виділено зернові, пшеницю, олійні культури, сою і фрукти. Також Україна входить до групи найбільших експортерів макухи, фруктових соків та овочів. Експортована з України органічна продукція складає близько 2 % загального імпорту агропродовольчих товарів до ЄС.

The article considers the main global indicators of organic production, the ratings of countries of the world were built using the data of 2019 for indicators such as: the area of organic agricultural land, the share of organic areas in their total number, the number of organic producers and retail sales of organic products, where the first 10 leading countries were identified and a corresponding place was assigned to Ukraine.

Ukraine holds the twentieth place in terms of the area of organic agricultural land, which constitutes 467,980 hectares. There are 4 regions where the growth of ecological products according to the world standards is possible, this determines growth reserves and the ability of a country to take a leading position in the international rating. In terms of the share of organic areas in their total number, Ukraine holds the seventy-second place, which corresponds to 1 %. Strengthening of the state's support for organic producers is considered to be an appropriate measure, since now this support is provided to all agricultural producers within the limits of expenses on a common basis.

In terms of the number of organic producers, Ukraine holds the 92nd position with an indicator of 470 units. To increase this indicator, the necessary measure is to protect producers by minimizing unfair labeling, which will provide for an increase in penalties for violations and the introduction of tougher penalties, resulting in the creation of a special fund to support organic producers. Also, in order to increase the number of producers in the organic sector, the creation of associations of producers and consumers of products is necessary to achieve the most effective functioning of the former and meet the needs of the latter.

The article considers the rating of countries by retail sales of organic products; according to this rating Ukraine holds the 38th place with an indicator of €36 million. Measures that will help increase domestic consumption of organic products are identified, which include: conducting information campaigns by attracting all available media – the internet, television, radio, the press to form public awareness of the advantages of organic products, familiarization with methods for determining reliable and unfair labeling of products; expansion of sales channels, focusing on non-specialized stores and supermarkets; active involvement of direct sales practices, which will strengthen consumer confidence, preserve the freshness of products as much as possible, as well as reduce environmental impact by reducing transportation; introduction of organic menus in public canteens, which will familiarize the consumers with the products and as a consequence expand the overall demand for them.

It is determined that Ukraine ranks first in Europe and second in the world in terms of organic products exported to the EU by the end of 2019; Ukraine's share in the total volume of products imported by the EU is 10 %. The main exported crops include cereals, wheat, oilseeds, soybeans and fruits. Ukraine is also one of the largest exporters of press cake, fruit juices and vegetables. Exported from Ukraine organic products account for about 2 % of total imports of agri-food products to the EU.

Ключові слова: *органічне виробництво; органічна продукція; органічні виробники; роздрібні продажі; органічні сільськогосподарські угіддя.*

Keywords: *organic production; organic products; organic producers; retail sales; organic agricultural land.*

Постановка проблеми. Україна перебуває на початковому етапі розвитку органічного виробництва. І хоча темпи розвитку невинно зростають із року в рік, проте частка органічних земель становить трохи більше 1 % в загальному обсязі сільськогосподарських угідь. Тому важливим є дослідження світового органічного виробництва та визначення місця в ньому України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світове органічне виробництво досліджували такі видатні вітчизняні вчені як О. А. Томашевська [1], В. І. Артиш [2], О. М. Маслак [3], В. В. Липчук [4] і Б. І. Шувар [4]. Дослідила реалії та перспективи органічного виробництва в світі О. А. Томашевська [1]. Виробництво органічної продукції в країнах Європейського Союзу вивчав В. І. Артиш [2]. О. М. Маслак [3] проводить аналіз світового ринку органічної продукції. В. В. Липчук [4] і Б. І. Шувар [4] розглянули українське органічне виробництво в контексті розвитку світового сільського господарства.

Метою дослідження є розгляд сучасних тенденцій розвитку світового органічного ринку і визначення місця в ньому України.

Викладення основного матеріалу. Світові тенденції показують, що з року в рік дедалі більше нарощуються обсяги споживання органічної продукції. Це свідчить про значну популяризацію даної групи товарів в усьому світі, що спричинено не тільки піклуванням про власне здоров'я споживачів, а й небайдужістю до навколишнього природного середовища. Землі, що вирощуються органічно, мають приблизно на 30 % більше біорізноманіття, ніж землі, що обробляються традиційно. Наприклад, органічне землеробство є корисним для запилювачів. Органічним фермерам заборонено використовувати синтетичні добрива, вони можуть використовувати лише обмежений перелік хімічних пестицидів. Крім того, використання ГМО та іонізуючого випромінювання заборонено, а використання антибіотиків суворо обмежено.

В Україні виробники розпочали усвідомлено займатись органічним виробництвом наприкінці 1990-х років. Активно розвиваючи внутрішній ринок, наша держава все більше заявляє про себе й на міжнародному ринку органічної продукції, входячи за площами сільськогосподарських угідь, задіяних під її вирощування, до світових лідерів, збільшуючи асортимент пропонованої продукції та географію поставок [5].

Науково-дослідний інститут органічного сільського господарства FiBL щороку збирає та публікує дані про органічне сільське господарство на основі національних джерел даних та даних міжнародних сертифікаторів. Згідно з останнім опитуванням FiBL щодо органічного сільського господарства у всьому світі, органічні сільськогосподарські угіддя збільшились на 1,1 млн га, а роздрібний продаж органічних продуктів продовжував зростати, про що свідчать дані 187 країн, які займаються органічним виробництвом (дані на кінець 2019 р.). Збільшення площ органічних сільгоспугідь відбувається повільніше, ніж зростання попиту на органічну продукцію в світі. На кінець 2019 р. було органічно керовано 72,3 млн га, що в порівнянні з 2018 р. зросло на 1,6 % або 1,1 млн га. В Європі за останні 10 років площа органічного землеробства зросла майже на 66 % – з 8,3 млн га в 2009 р. до 13,8 млн га в 2019 р. На даний момент вона становить 8,5 % від загальної «утилізованої сільськогосподарської площі» ЄС [6].

Через велику площу органічних сільськогосподарських угідь в Австралії половина глобальних органічних сільськогосподарських угідь знаходиться в Океанії (36,0 млн га). Європа займає друге місце за площею (16,5 млн га), за нею йде Латинська Америка (8,3 млн га), Азія (5,9 млн га), Північна Америка (3,6 млн га) та Африка (2,0 млн га). Органічні площі збільшились на всіх континентах порівняно з 2018 р., за винятком Азії (головним чином через падіння органічних сільськогосподарських угідь, повідомлених з Китаю) та Океанії. В таблиці 1 розглянемо світових лідерів за площею органічних сільськогосподарських угідь за 2019 р.

Таблиця 1.
Світові лідери 2019 року за площею органічних сільськогосподарських угідь

№ п/п	Країна	Площа, га
1	Австралія	35'687'799
2	Аргентина	3'672'349
3	Іспанія	2'354'916
4	США	2'326'550
5	Індія	2'299'222
6	Франція	2'240'797
7	Китай	2'216'000
8	Уругвай	2'143'640
9	Італія	1'993'225
10	Німеччина	1'613'785
20	Україна	467'980

Джерело: розроблено автором на основі даних [7].

Перше місце посідає Австралія з показником 36'687'799 га, друге – Аргентина з показником 3'672'349 га, третє – Іспанія з показником 2'354'916 га, четверте – США з показником 2'326'550 га, п'яте – Індія з показником 2'299'222 га, шосте – Франція з показником 2'240'797 га, сьоме – Китай з показником 2'216'000 га, восьме – Уругвай з показником 2'143'640 га, дев'яте – Італія з показником 1'993'225 га, а десяте – Німеччина з показником 1'613'785 га. Україні належить двадцяте місце з показником 467'980 га.

Враховуючи вищезазначений рейтинг можна зробити висновок, що Україна посідає непогане положення за площею органічних сільськогосподарських угідь. Проте, як визначає Ю. В. Славгородська [8] залишилось чотири невеликих регіони, де можливе вирощування екологічно чистої продукції на рівні найсуворіших світових стандартів: 1) Північно-Полтавський – охоплює більшу частину Полтавської області, північно-західні райони Харківської області, південно-західні райони Сумської області, південно-східні райони Чернігівської області та східні райони Київської і Черкаської областей (лівобережна частина); 2) Вінницько-Прикарпатський – тягнеться широкою смугою близько 100 км від м. Попельня Житомирської області і простягається до півночі Вінницької, Хмельницької та Тернопільської областей у напрямку до м. Львова; 3) Південно-Подільський – включає невелику південно-східну частину Вінницької області, південно-західну частину Кіровоградської області, північ Миколаївщини і північну половину Одеської області; 4) Північно-східно-Луганський – охоплює Міловський і Новопсковський райони Луганської області. Це визначає значні резерви росту площі органічних сільськогосподарських угідь, що дало б можливість Україні посісти лідируючу позицію в міжнародному рейтингу.

У всьому світі 1,5 % сільськогосподарських угідь є органічними. Однак у багатьох країнах частка набагато вища. Деякі штати Індії є або прагнуть бути на 100 % органічними в найближчі роки. У шістнадцяти країнах 10 % і більше усіх сільськогосподарських угідь є органічними. Розглянемо далі країни, що займають перші сходинки за часткою органічних площ в їх загальній кількості і зведемо дані у таблицю 2.

Таблиця 2.
Країни, що в 2019 році отримали першість за часткою органічних площ в їх загальній кількості

№ п/п	Країна	Частка органічних площ в загальній площі с/г угідь, %
1	Ліхтенштейн	41,00
2	Австрія	26,00
3	Сан-Томе і Принсіпі	24,00
4	Естонія	22,00
5	Швеція	20,00
6	Швейцарія	16,00
7-9	Уругвай	15,00
	Італія	
	Чехія	
10	Латвія	14,00
72	Україна	1,00

Джерело: розроблено автором на основі даних [7].

Перше місце належить Ліхтенштейну з показником 41 %, друге – Австрії з показником 26 %, третє – Сан-Томе і Принсіпі з показником 24 %, четверте – Естонії з показником 22 %, п'яте – Швеції з показником 20 %, шосте – Швейцарії з показником 16 %, сьоме, восьме та дев'яте – Уругваю, Італії та Чехії з показником 15 %, а десяте – Латвії з показником 14 %. Україні належить сімдесят друге місце з показником 1 %. Варто зазначити, що до 2018 р. включно дані FiBL відображалися з точністю до сотих відсотка і точніше можна було визначити місця країн у рейтингу, оскільки показник 1 % також мають ще 18 країн світу (Бутан, Нормандські

острови, Гренада, Індія, Ірландія, Ізраїль, Мартиніка, Молдова, Чорногорія, Палестина, Перу, Філіппіни, Корея, Тайвань, Того, Туреччина, Уганда, Об'єднані Арабські Емірати).

Рейтинг України присвоєно з розрахунку останнього місця всіх зазначених країн. Розглядаючи показник частки органічних угідь у загальній площі можна однозначно стверджувати, що необхідним є його підвищення. Доцільно було б значно посилити державну підтримку органічних виробників, оскільки згідно Статті 8 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» наразі вона надається операторам у межах видатків на загальних підставах із усіма сільськогосподарськими товаровиробниками [9].

У 2019 р. було зареєстровано 3,1 млн. виробників органічних продуктів. Більшість дрібних виробників сертифікуються в групах на основі системи внутрішнього контролю. В таблиці 3 визначимо які країни виділяються великою кількістю органічних виробників.

Таблиця 3.
Найчисельніші країни за кількістю органічних виробників станом на 2019 рік

№ п/п	Країна	Органічні виробники, од
1	Індія	1'366'226
2	Уганда	210'353
3	Ефіопія	203'602
4	Танзанія	148'609
5	Таїланд	118'985
6	Перу	80'785
7	Туреччина	74'545
8	Італія	70'561
9	Мадагаскар	69'505
10	Того	48'443
92	Україна	470

Джерело: розроблено автором на основі даних [7].

Перше місце посідає Індія з показником 1'366'226 виробників, друге – Уганда з показником 210'353 виробника, третє – Ефіопія з показником 203'602 виробника, четверте – Танзанія з показником 148'609 виробників, п'яте – Таїланд з показником 118'985 виробників, шосте – Перу з показником 80'785 виробників, сьоме – Туреччина з показником 74'545 виробників, восьме – Італія з показником 70'561 виробник, дев'яте – Мадагаскар з показником 69'505 виробників, а десяте – Того з показником 48'443 виробники. Україні належить дев'яносто друге місце з показником 470 виробників.

Окрім посилення державної підтримки, як вже зазначалося, для збільшення кількості органічних виробників необхідним заходом є їх захист шляхом мінімізації недобросовісного маркування, що включає написи типу «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та/або будь-яких однокореневих та/або похідних слів від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами, за відсутності сертифіката, що засвідчує відповідність процесу виробництва продукції та її обігу вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Необхідним є підвищення мір покарання за відповідні порушення і введення більш жорстких штрафних санкцій, внаслідок чого створити спеціальний фонд підтримки органічних виробників. Також для підвищення кількості виробників у органічній сфері варто виділити створення об'єднань виробників і споживачів продукції для досягнення максимально ефективного функціонування перших і задоволення потреб других.

Світовий ринок органічної їжі досяг у 2019 р. 106 млрд €. За останні 10 років в Європі вони зросли вдвічі – з приблизно 18 млрд € в 2010 р. до понад 41 млрд € в 2019 р. Хоча кожен європейець в середньому витрачає близько 84 € на рік на органічні продукти, щорічне споживання органічних продуктів на душу населення значно відрізняється між державами-членами – від 344 до 1 €. На додаток до різниці в купівельній спроможності, це пов'язано з все ще початковим етапом розвитку ринку у певних регіонах, відсутність належних ланцюгів поставок у багатьох сферах та недостатнє знання споживачами логотипу та переваг органічного виробництва [6].

Хоча органічний логотип ЄС є найбільш визнаним серед європейських логотипів якості, все ще є можливості для подальшого підвищення рівня його визнання. Останній Eurobarometer на цю тему, який був опублікований у жовтні 2020 р., показує, що 56 % споживачів в ЄС визнають органічний логотип ЄС. Це суттєве зростання порівняно з попередніми роками. Однак суттєві відмінності між державами-членами зберігаються, оскільки значення держав-членів коливаються від 30 % до 74 %.

Європейський досвід свідчить, що 73 % органічної продукції просувається через мережу роздрібної торгівлі, 15 % – шляхом прямого продажу з підприємств-виробників і продажі через ринки, 12 % реалізується через спеціалізовані магазини, в тому числі й Інтернет-магазини. Нині активно розвивається місцевий ринок органіки в Азії. Вражає різноманітність каналів збуту – це спеціальні органічні базари, невеликі роздрібні магазини, відділи супермаркетів, багаторівневий прямий продаж та Інтернет-магазини. В США продукція органічного сільськогосподарського виробництва реалізується, у першу чергу, на місцевих фермерських ринках [1].

Як зазначають В. В. Липчук і Б. І. Шувар [4] споживач, який не знає про переваги споживання органічної продукції не піде до спеціалізованого магазину її купувати, тоді як у пересічному магазині він може познайомитися з нею мимоволі та спробувати придбати як альтернативу звичайному продукту. Вчені виділяють неспеціалізований магазин чи супермаркет як важливий елемент на шляху до потенційного споживача органічної продукції.

Найбільше органічні продукти споживають датські та швейцарські споживачі (344 та 338 € на душу населення відповідно). Данія мала найвищу частку органічного ринку – 12,1 % від загального ринку продовольства. COVID-19 призвів до значного збільшення попиту на органічну продукцію в багатьох країнах, але також спричиняє труднощі. Зупинимося на країнах, що мають найбільші роздрібні продажі органічної продукції за 2019 рік у таблиці 4.

Таблиця 4.
Найвпливовіші країни за роздрібними продажами органічної продукції 2019 року

№ п/п	Країна	Органічні роздрібні продажі, млн €
1	США	44'720
2	Німеччина	11'970
3	Франція	11'295
4	Китай	8'503
5	Італія	3'625
6	Канада	3'480
7	Швейцарія	2'911
8	Швеція	2'143
9	Іспанія	2'133
10	Данія	1'978
38	Україна	36

Джерело: розроблено автором на основі даних [7].

США є найбільшим ринком органічної продукції у світі з показником 44'720 млн €. Попит на органічні продукти в США продовжує перевершувати пропозицію імпортих органічних продуктів харчування, що ввозяться до країни з кожного куточку світу, в тому числі й з України [5]. Друге посідає Німеччина з показником 11'970 млн €, третє – Франція з показником 11'295 млн €, четверте – Китай з показником 8'503 млн €, п'яте – Італія з показником 3'625 млн €, шосте – Канада з показником 3'480 млн €. З 1 серпня 2017 р. набула чинності Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Органічна продукція з України хоч і не є виокремленою в даній Угоді, слід звернути увагу на той факт, що в Канаді з кожним днем зростає попит на органічні та екологічно чисті продукти. Дві третини канадських покупців продовольчих товарів купують органіку щотижня [5]. Сьому позицію займає Швейцарія з показником 2'911 млн €, восьме – Швеція з показником 2'143 млн €, дев'яте – Іспанія з показником 2'133 млн €, а десяте – Данія з показником 1'978 млн €. Україні належить тридцять восьме місце з показником 36 млн €.

Для посилення вітчизняного споживання органічної продукції потрібно здійснити ряд заходів, а саме:

- проводити інформаційні акції шляхом залучення всіх доступних ЗМІ – Інтернет, телебачення, радіо, преса для формування обізнаності населення у перевагах органічної продукції, ознайомлення з методами визначення достовірного та недобросовісного маркування продуктів;
- розширювати канали збуту продукції, зосереджуючи особливу увагу на неспеціалізованих магазинах і супермаркетах;
- активно залучати практику прямих продажів, що дозволить посилити довіру споживача, максимально зберегти свіжість продукції, а також зменшити впливи на навколишнє середовище шляхом скорочення перевезень;
- запровадження органічного меню в громадських їдальнях, що дасть можливість познайомитися з продукцією та розширити загальний попит на неї.

За підсумками 2019 р. Україна посіла 1 місце в Європі та 2 місце у світі (зі 123 країн) за обсягами експортованої органічної продукції до ЄС, піднявшись на дві сходинки порівняно з попереднім роком. Імпорт органічних сільськогосподарських продуктів загалом залишався стабільним у період з 2018 по 2019 р. Що стосується продуктів, то імпорт органічних зернових культур зменшився у 2019 р., тоді як імпорт тропічних фруктів, макухи, сої та цукру збільшився [10].

У 2019 р. ЄС імпортував 3,24 млн т органічних агропродовольчих товарів, що незначно збільшилось (на 0,4 %) порівняно з 2018 р. Імпорт органічної агропродовольчої продукції становить близько 2 % від загального обсягу імпорту агропродовольчих продуктів до ЄС. Більшість органічних продуктів, що імпортується в ЄС, були товарами (включаючи зернові, рослинні олії, цукри, сухе молоко та вершкове масло), що становить 54 % від загального обсягу імпорту органічних сільськогосподарських продуктів харчування. Інші первинні продукти (включаючи м'ясо, фрукти, овочі, йогурти та мед) становили 38 % обсягу імпорту. Однак товари та інші первинні продукти мають нижчу вартість, ніж продукти переробки, що призводить до того, що вони становлять відповідно 38 % та 43 % імпорту у вартісному вираженні. Оброблена продукція представляла 6 % імпорту за обсягом, але 11 % за вартістю [10].

У ЄС державами-членами, які імпортували більшість органічних продуктів у 2019 році, є Нідерланди (32 % за обсягом), Німеччина (13 %), Великобританія (12 %) та Бельгія (11 %). Що стосується походження продуктів, то десять країн, які експортували найбільше органічної продукції до ЄС, становили 70 % імпорту в перерахунку на обсяги в 2019 р. Найбільшу частку має Китай (13 %), Україна (10 %), Домініканська Республіка (10 %), Еквадор (9 %), Перу (7 %), Туреччина (7 %), Індія (5 %), Колумбія (3 %), Казахстан (3 %) та Бразилія (2 %). Імпорт з Китаю включає переважно органічні макухи, тоді як Еквадор, Домініканська Республіка та Перу експортують переважно органічні тропічні фрукти, горіхи та спеції до ЄС. Туреччина та Казахстан переважно експортують органічні зернові культури (включаючи пшеницю, крім рису). Нарешті, основним експортом Бразилії та Колумбії до ЄС є органічний цукор [10].

З України до ЄС в основному експортуються зернові (окрім рису та пшениці, 76,9 % зернових українського походження), пшениця (31,8 % з України), олійні культури (крім сої, 18,2 % та друге місце після Туреччини), соя (4 місце та 13 % імпорту сої з України), фрукти (11 % та 3 місце). Також Україна входить до групи найбільших експортерів макухи, фруктових соків та овочів, що є ключовими експортними продуктами. Загалом експортована з України органічна продукція складає близько 2 % загального імпорту агропродовольчих товарів до ЄС [11].

Найбільш імпортною органічною продукцією в 2019 р. були тропічні фрукти, горіхи та спеції, що становило 27 % від загального обсягу органічного імпорту (0,9 млн т). Банани становлять значну частину цього імпорту, що становить 85 % імпорту тропічних фруктів. Далі слідують олійна макуха – 12 % органічного імпорту (0,4 млн т), за ними йдуть зернові (крім пшениці та рису) та цукор – 7 % (0,2 млн т). Порівняно з 2018 р. найбільші зміни стосуються збільшення імпорту тропічних фруктів, горіхів та спецій (ріст на 13 %), цукру (ріст на 29 %), овочів (ріст на 8 %), несмаженої кави, чаю, мате (зростання на 11 %) та сої (ріст на 25 %). З точки зору зменшення імпорту порівняно з 2018 р., зернові культури, крім пшениці та рису, знизились на 8 %, пшениця на 16 % та олійні культури, крім сої, на 17 % [10].

Висновки

Органічна продукція завойовує все більш стійкі позиції на світовому ринку. Про це свідчить популяризація даної групи товарів у всьому світі, що спричинене піклуванням про здоров'я, а також навколишнє природне середовище споживачами. Неабияке місце належить і Україні, про що свідчить її розташування на 1 місці в Європі та 2 місці в світі за обсягами експортованої до ЄС органічної продукції за підсумками 2019 року. Експортована з України органічна продукція складає близько 2 % загального імпорту агропродовольчих товарів до ЄС.

Держава має 4 регіони, де можливе вирощування екологічної продукції на рівні світових стандартів, що визначає резерви росту і дало б можливість посісти лідируючу позицію також і в міжнародному рейтингу за площею органічних сільськогосподарських угідь. Доцільним заходом визначено посилення державної підтримки органічних виробників, оскільки наразі вона надається операторам у межах видатків на загальних підставах із усіма сільськогосподарськими товаровиробниками.

Для зміцнення позицій необхідним є також захист виробників шляхом мінімізації недобросовісного маркування, що передбачатиме підвищення мір покарання за відповідні порушення і введення більш жорстких штрафних санкцій, внаслідок чого створення спеціального фонду підтримки органічних виробників. Також для підвищення кількості виробників у органічній сфері можна виділити створення об'єднань виробників і споживачів продукції для досягнення максимально ефективного функціонування перших і задоволення потреб других.

Заходи, які допоможуть збільшити вітчизняне споживання органічної продукції: проведення інформаційних акцій шляхом залучення всіх доступних ЗМІ – Інтернет, телебачення, радіо, преса для формування обізнаності населення у перевагах органічної продукції, ознайомлення з методами визначення достовірного та недобросовісного маркування продуктів; розширення каналів збуту продукції, зосереджуючи особливу увагу на неспеціалізованих магазинах і супермаркетах; активне залучення практики прямих продажів, що дозволить посилити довіру споживача, максимально зберігати свіжість продукції, а також зменшити впливи на навколишнє середовище шляхом скорочення перевезень; запровадження органічного меню в громадських їдальнях, що дасть можливість познайомитися з продукцією та розширити загальний попит на неї.

Література.

1. Томашевська О. А. Органічне виробництво в світі: реалії та перспективи / О. А. Томашевська // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 161-164.
2. Артиш В. І. Виробництво органічної продукції в країнах Європейського Союзу / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 93-96.
3. Маслак О. М. Аналіз світового ринку органічної продукції / О. М. Маслак // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2014. – Вип. 5. – С. 65-68.
4. Липчук В. В. Українське органічне виробництво в контексті світового розвитку сільського господарства / В. В. Липчук, Б. І. Шувар // Збірник наукових праць [Буковинського університету]. Економічні науки. – 2013. – Вип. 9. – С. 65-74.
5. Федерація органічного руху України. URL: <http://organic.com.ua/organic-v-ukraini/>.
6. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions on an action plan for the development of organic production. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52021DC0141>.
7. FiBL Statistics – European and global organic farming statistics. URL: <https://statistics.fibl.org/>.

8. Славгородська Ю. В. Виробництво органічної продукції в Україні: стан та перспективи / Ю. В. Славгородська // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2016. – № 4. – С. 49-54.
9. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>.
10. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en.
11. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

References.

1. Tomashevs'ka, O. A. (2013), "Organic production in the world: realities and prospects", *Innovatsijna ekonomika*, no. 6, pp. 161–164.
2. Artysh, V. I. (2014), "Production of organic products in the countries of the European Union.", *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 93–96.
3. Maslak, O. M. (2014), "Analysis of the world market of organic products", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Ekonomika i menedzhment*, vol. 5, pp. 65–68.
4. Lypchuk, V. V., & Shuvar, B. I. (2013), "Ukrainian organic production in the context of world rural development", *Zbirnyk naukovykh prats' [Bukovyns'koho universytetu]. Ekonomichni nauky*, vol. 9, pp. 65–74.
5. The official site of Federation of Organic Movement of Ukraine. (2020), "Organic in Ukraine", available at: <http://organic.com.ua/organic-v-ukraini/> (Accessed 14 May 2021).
6. The official site of Eur-lex. (2021), "Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions on an action plan for the development of organic production", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52021DC0141> (Accessed 10 May 2021).
7. The website Statistiscs.FiBL.org. (2021), "FiBL Statistics – European and global organic farming statistics", available at: <https://statistics.fibl.org/> (Accessed 10 May 2021).
8. Slavhorods'ka, Yu. V. (2016), "Production of organic products in Ukraine: status and prospects", *Visnyk Poltav'skoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, no. 4, pp. 49–54.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19> (Accessed 10 May 2021).
10. The official website of the European Union. (2021), "European Commission", available at: https://ec.europa.eu/info/index_en (Accessed 10 May 2021).
11. The official website of the Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine, available at: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (Accessed 10 May 2021).

Стаття надійшла до редакції 16.05.2021 р.